

Veres Zsuzsanna

A FARKAS KORA*

(részlet)

A félhomályos szalon kínból, vágyból és feszültségből épített szűk burkába belehasít a külvilágból érkező morajlás. Mintha embercsoport közeledne a házhoz. A dolgozószoba felől tompa puffanás hallatszik, amit rövidebb később ablakcsörmpölés és fájdalmas kiáltás követ. Egy pillanat alatt kijózanodom. A tükör előtt elhaladva egy önkéntelen pillantással felmérem, hogy mellkasig kigombolt ingben, felborzolt hajjal nem vagyok éppen szalonképes látvány. A dolgozószoba padlóján, félig öntudatlan állapotban Ivan hever, halántékából patakzik a vér. Mellette ódon állóórám darabjai és néhány méretes kő, amiket a nyitott ablakon keresztül dobtak be. Fájdalmas nyöszörgés közepette elmondja, hogy a puffanás zajára bejött, és amikor meglátta a törött órát a földön, be akarta csukni az ablakot. Ekkor az üvegen át, oldalról erős ütés érte a halántékát. Az ablaküveg betörött. Kikiáltok Rorynak, hogy hozzon hideg vizes törölközőt. Szegény inasom imát mormol, miközben megpróbálom elállítani a vérzést.

– Jaj, uram, nagyon fáj... Anyuskám, bocsáss meg, amiért nem imádkoztam eleget... Megbüntetett az Isten... Katona se akartam lenni, hogy a hazámat szolgáljam...

– Rory, hozzon egy takarót és egy lavór hideg vizet – sürgetem. – Törölje le a verítéket a homlokáról, és cserélje a borogatást. Jól szorítsa rá!

– És maga? – néz rám a lány rémülten.

– Hívatlan vendégeim érkeztek. Beszédem van velük.

– Nem kellene orvost hívni?

– Ha ki tud jutni a házból, semmi akadálya.

– Mit jelentsen ez az egész?

– Számomra kedélyes esti lincselésnek tűnik.

– Nagyon vérzik! – sopánkodik Rory. – Istenem! Ki tudja, mennyien vannak... Ne menjen ki!

Erélyesen ráparancsolok:

– Maradjon Ivan mellett, és eszébe ne jusson követni.

* Forrás → Veres Zsuzsanna: *A Farkas kora* (Budapest, 2011, Kairosz Kiadó), p. 119–128.

A ház előtt huszonöt-harminc emberből álló csoport verődött össze: ránézésre diákok, munkások és persze csavargók. Egyöntetűen skandálják: „НЕМЦЫ, ДОМОЙ!”, „СВОБОДУ РОССИИ!”* Szánalmas megjelenésű, hórihorgas, görnyedt hátú fiatalember áll az élükön – az úgynevezett baloldali értelmiség jellegzetes figurája, amolyan huszadik századi Csernyisevszkij; elfuló dühvel rázza felém az öklét, miközben torkaszakadtából üvölti az *Orosz isten* sorait:

*Бог бродяжных иноземцев,
К нам зашедших за порог,
Бог в особенности немцев,
Вот он, вот он, русский бог.***

Egyedül állok szemben harminc emberrel – vértől csatagos nadrágban, jobb kezemben pisztollyal, amit az utolsó pillanatban a hatás kedvéért vettem magamhoz. Így együtt erősnek hiszik magukat:

*– Mocskos német!
– Gyilkosok!
– Takarodjatok haza!*

Ideje feltenni a porosz drill álarcát; olyan keménynek és hidegnek kell mutatkoznom, mint a tiszta gyémánt. Igaz, hogy sok lúd disznót győz, de oroszlánt mégsem.

– Ez egy igen pocskék vers, és elszavalása sem szónoki képességre, sem jó ízlésre nem vall. Mit akarnak?

A görnyedt hátú Csernyisevszkij-másolat rákezdi:

– Azért jöttünk, hogy felszólítsuk: takarodjék Oroszországból! Van pofája a mi kenyérünket enni, miközben parasztok ezrei éheznek, százezreket állítanak fegyverbe – maguk miatt! A dölyfös német már kétszáz éve mérgezi szent hazánk levegőjét, befurakodva az uralkodói körökbe. Ideje, hogy véget vessünk ennek! Ha nem megy szépszerével, felgyújtjuk a házat!

* (Orosz) „Németek haza!”, „Szabadságot Oroszországnak!”

** Pjotr Vjazemszkij herceg (1792–1878), műkedvelő költő verse. Vjazemszkij fiatalkorában közel állt a francia felvilágosodás és az orosz dekabristák eszméihez. Puskin barátja volt. Az idézett költeményben az I. Miklós uralkodása alatt megnyilvánuló németek iránti rokonszenvet bírálja. Az utolsó versszak részlete Szegő György fordításában: *Ki jöttment s idegen itten, | Annak jó isteneként. | Németé az orosz isten, | Ilyen isten a miénk.*

A sarkon feltűnik két lovas rendőr; bajuszuk alatt vigyorogva elhaladnak. Így állunk hát.

A könyvmoly vicsorogva folytatja:

– Hiába tanulta meg a nyelvünket, a szívében mocskos német maradt! Belekényszerítik békeszerető, bölcs uralkodónkat egy olyan háborúba, amihez semmi közünk – és maga nem áttal itt parádézni Pétervárott! Ne hadonásson azzal a fegyverrel, ebből is meglátszik, miféle. Ártatlan népekre lövöldözne, he?! Vegye tudomásul, itt senki se fél magától, ocsmány disznó!

– Eszemben sincs lövöldözni, maga nem érdemel golyót – mondom ridegen.
– Az ártatlanságot inkább hagyjuk, miután voltak szívesek betörni az ablakomat, ezáltal egy honfitársukat megsebesíteni, aki most pokoli kínok között haldoklik. Életem nagyobb részét Oroszországban éltem le, de még soha nem akarták rám gyújtani a házat, és garantálom, most sem fogják. Ki dobta a követ? Van mersze előállani?

Egy síheder csípőre tett kézzel, hetykén kilép a tömegből:

– Én! A maga pofájába szántam, átkozott élősködő!

– Rosszul viselem, ha meg akarnak ölni – mondom vészjósló nyugalommal.
– A méltó távozásról, engedelmeivel, magam fogok gondoskodni, ha eljön az ideje. Mutassa a kezét.

– Mi van?!

– Tudja, az emberi kéz sok hasznos és értékes dolgot képes előállítani. Emelje fel a kezét! Rajta!

A síheder zavart értetlenséggel körülnéz, majd kinyújtja a karját, mintha kezét akarna fogni valakivel. Habozás és szájalom nélkül keresztüllövöm a tenyerét. Hitetlenül mered széttroncsolt jobbjára; egy pillanattal később üvöltetni kezd, amint a fájdalom felkúszik az agyba. A többiek elképedve hátrálnak. „Ha megdobnak kövel...” Kenyér éppen nem volt kéznél.

– Ez nem „lövöldözés”, csak tettének jutalma – közlöm szárazon.

A görnyedt szónoknak több se kell. Eszelősen felkiált:

– Maradjatok, testvéreim! Íme az élő példa a német gyilkos ösztöneire!

– Én a helyében örülnék. Legalább nem fogják besorozni – mondom szórakozottan.

– Maga vadállat! Az utolsó szálig kiirtjuk a fajtáját, elég kárt tettek már! Testvéreim! Nyugati szövetségeseink beszélnek, hogy ezek a gyilkosok megcsónkítják a francia gyerekeket, nehogy kezét emelhessenek Vilmos császárra!*

* A francia gyerekek német katonák általi megcsónkításáról valóban terjedtek hírek az I. világháború alatt. Mint később kiderült, a – teljesen alaptalan – történeteket a brit Intelligence Service sajtóosztálya koholta, amiért az 1920-as években hivatalosan bocsánatot kértek.

Ilyen hátborzongató képtelenséget még életemben nem hallottam. Bizonyára Lord Northcliffe propagandagépezetének legújabb agyszüleménye. Nos, senki se vádoljon azzal, hogy nem értékelem a morbid humort.

– Sőt, a fontoskodó bajkeverőknek a veséjüket is kivágják, és a császár magángyűjteményében őrzik – kontrázok rá. – A magáé még megvan?

Valaki felkiált:

– Lámpavasra vele!

Erre mindnyájan skandálni kezdik:

Lámpavasra vele!

– Valóban ártatlan hívei vannak, szónok úr – vetem oda a könyvmolynak.

– Nem vagyok szónok, hanem joghallgató a Pétervári Egyetemen, és mindent tudok a maguk üzelmeiről!

– Mindig mondtam, hogy az egyetemek a felforgatás melegágyai. Szóval nagyhangú úrnak meggyőződése, hogy ha engem lámpavasra lógnak, akkor Oroszország távol marad a háborútól, nemde? Elég hézagos logika egy leendő jogásztól.

– Nem magáról van szó! Ez csak a kezdet: meg kell szabadítanunk hazánkat valamennyi német betolakodótól!

– És a tatárok, a lengyelek, a franciák, a zsidók? Gondolja, hogy van ennyi lámpavas Oroszországban?

– Elég legyen, nem vitatkozni jöttünk!

– Ami azt illeti, én sem szívesen ácsorgok itt éjnek évadján magával. Az ügy egyszerűen megoldható: maguk azon cseppet sem gáláns elhatározással járultak elém, hogy rám gyűjtják a házat, én pedig ezzel nem értek egyet. Mivel a szénné égés és az akasztás között nincs ínyemre választani, valamelyikünknek engednie kell. Ezért a következőt ajánlom: hagyjuk a körülményeskedést, és egyszerűen lőjön agyon.

– Hogy micsoda?! – kérdezi falfehéren.

Felé nyújtom a pisztolyt:

– Fogja. A Mauser gyors, biztos fegyver. Gondolom, még életében nem lőtt, de három lépésről nem hibázhatja el. Ha kívánja, közelebb is jöhet. Rajta, fogja!

Elképedve bámul rám, nem mozdul.

– Ne aggódjon – biztatom –, a dolgok jelenlegi állása mellett nem fogják elítélni. Legalább harminc ember tanúsíthatja, hogy én kezdeményeztem. Emellett hazája büszke lesz magára, és persze Isten megbocsát. Ha felérek, beszélek vele az érdekében.

Rogyadozó lábbal indul felém, remegő kézzel elveszi a fegyvert. Kerüli a tekintetemet, mégis tisztán érzem a félelme szagát. Ha egy szemernyi emberisme-

rettel is rendelkezem, nem fogja meghúzni a ravaszt. Nyilván mindenféle gondolatok cikáznak az agyában, és ilyen helyzetben a gondolkodás a tett ellensége. Beférkőzik a kétely, ami késlekedéshez vezet, és vége a játéknak. Ez nem gyilkos típus: sokkal inkább az orosz közéletben ezrével nyüzsgő, idealista, töprengő és tépelődő intellektuel, aki elméletben mindent tudni vél, de a tettek mezején nulla. Hacsak mellékesen nem forradalmi terrorista, mert azok bármire képesek. Abban az esetben viszont már halott lennék.

Komótosan széthúzom az ingemet a mellkasomon. – Vessen véget ennek az otromba színjátéknak. Mi sem könnyebb, mint meghúzni a ravaszt. Tegye meg, és ünnepelni fogják.

Két kézzel szorítja a fegyver markolatát, hogy leplezze felindultságát. Különös módon, tökéletesen nyugodt vagyok. Képtelen gondolataim támadnak: vajon mit szólna apám, ha hírét venné méltatlan halálomnak?... Végül is nem függök senkitől, és tőlem sem függ senki – egyedül a távozás módja nincs ínyemre. Nem állhatom a jó stílust nélkülöző, ízléstelen dolgokat. Halvány csalódottsággal veszem tudomásul, hogy még nem érkezett el az idő.

– Maga... maga aljas... – szitkozódik elfúló hangon.

– Egy kissé balra, hogy pontosan szíven találjon. Utálnék fájdalomtól fetrengegni a lábai előtt.

Ezzel betelt a pohár. Hisztérikusan felzokog, elhajítja a pisztolyt, és elfehéredett ujjait a szájára szorítva futásnak ered. Pár méterrel arrébb leroskad és hány. A tömeg néma döbbenettel bámulja – nem lennék a helyében.

– Akkor hát ezzel megvolnánk – mondom, miközben begombolom az ingemet. – Most pedig kotródjanak innen! Takarodjanak!

Az emberek némán eloszlanak. Rory Stanford megjelenik az ajtóban; kisírt szemén látom, hogy semmi jóra nem számíthatok.

– Istenem, Max, mi történt? – kérdezi rémülten.

– Menjen vissza. Mondtam, hogy maradjon Ivan mellett.

– Ivan meghalt. Nagyon sajnálom.

Roszból is megárt a sok. Átkozottul fáradt vagyok.

– Szedje össze magát – mondom szintelenül. – Hívok egy konflist. És ne jöjjön ide többé. Nem biztonságos.

– Magával mi lesz?

– Én mindent túlélék. Nem tehetek másként.